

Κωνσταντίνου Χαριλ. Καραγκούνη

Επίκουρου Καθηγητού «Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής» της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθηνών
Διευθυντού του Τομέα Ψαλτικής Τέχνης και Μουσικολογίας της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου
Τηλ.: +30 6947774647 – Email: kxkaragounis8@gmail.com

«Παρέστη η Βασίλισσα εκ δεξιών Σου...»

Τελετουργικά και θεολογικά ζητήματα του εκκλησιαστικού πανηγυρισμού της Κοιμήσεως και Μεταστάσεως της Θεοτόκου (ιδ' - ιε' Αυγούστου)

Αύγουστος, ο μήνας της Παναγίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι ο Αύγουστος είναι ο μήνας της Υπεραγίας Θεοτόκου. Δεκαπέντε ημέρες αυστηρότατης νηστείας για Χάρη Της· δεκαπέντε ημέρες κατά-νυξης και συντριβής, που εκφράζονται με τρόπο συγκλονιστικό στις υψίστου ποιητικού και θεολογικού κάλλους Παρακλήσεις προς το Πρόσωπό Της· μετά ταύτα, ο λαμπρός εορτασμός του «Πάσχα τού Καλοκαιριού». Έπονται οκτώ μεθέορτες ημέρες, μετά την κυριώνυμο ημέρα της Εορτής, κατά τις οποίες η Εκκλησία αδυνατεί να λησμονήσει το μοναδικό και συγκλονιστικό γεγονός στην ιστορία της ανθρωπότητας και παρατείνει τον εορτασμό έως την 23η Αυγούστου, οπότε «αποδίδεται» η Εορτή, κατά την εκκλησιαστική γλώσσα. Εντούτοις, σύμφωνα με αρχαιότατη εκκλησιαστική Τάξη, η Εορτή «απεδίδετο» την 31η Αυγούστου, ημέρα κατά την οποία η Εκκλησία έχει τοποθετήσει μία δευτερεύουσα Θεομητορική εορτή -για την ακρίβεια, εορτή τιμής Θεομητορικών Αμφίων-, την προσκύνηση τής Τιμίας Ζώνης τής Θεοτόκου.

Εντωμεταξύ, μέσα στον μήνα Αύγουστο έχουμε ακόμη οκτώ (!) εορτές, που αφορούν την Θεομήτορα. Πρόκειται για πέντε μνημείς ιστορικών γεγονότων, δύο Συνάξεις και μία ακόμη «Απόδοση» τής Εορτής κατά την αγιορείτικη παράδοση, ως εξής:

- Τρεις μνημείς Εγκαινίων ιερών Ναών αφιερωμένων στην Παναγία [την 7η Αυγούστου, μνήμη των Εγκαινίων τού Ναού Της «εν Γοργιαναίς»· την 8η Αυγούστου, του Ναού Της «εν Ιεροσολύμοις»· την 11η Αυγούστου, του Ναού τής επωνομαζομένης Θεοτόκου Ελεούσης],

- μίας μνήμης Ανακαινίσεως Ναού, του Ναού Της «εν τω Νεωρίω» [την 31η Αυγούστου],

- μίας μνήμης Θεομητορικού «σημείου» [«τη 16η του αυτού μηνός η εν τω Ναώ τής Ζωοδόχου Πηγής εξάντλησις του αγιασμού και αύθις ανάβησις»],

- δύο Συνάξεων [«τη 17η του αυτού μηνός Σύναξις της Υπεραγίας Θεοτόκου εν τοις Αρματίου» και «τη 22α... Σύναξις της Υπεραγίας Θεοτόκου εν τω Πυρσώ της Ευρυτανίας»], και

- τέλος, «τη 28η... Απόδοσις της Εορτής τής Κοιμήσεως τής Υπεραγίας Θεοτόκου εν Αγίω Όρει».

Στην πραγματικότητα, όλος ο Αύγουστος είναι μήνας Θεομητορικός, με εξαίρεση την Δεσποτική εορτή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (6η Αυγούστου) και την μνήμη της Αποτομής τής τιμίας Κεφαλής του Προφήτου, Προδρόμου και Βαπτιστού Ιωάννου (29η Αυγούστου). Ακολουθεί και ένας σχετικός πίνακας των Θεομητορικών εορτών του Αυγούστου:

1 ^η - 13 ^η Αυγούστου	Προεόρτιος περίοδος Παρακλήσεων προς την Θεοτόκο
7 ^η Αυγούστου	Μνήμη των Εγκαινίων τού Ναού τής Θεοτόκου «εν Γοργιαναίς»
8 ^η Αυγούστου	Μνήμη των Εγκαινίων τού Ναού τής Θεοτόκου «εν Ιεροσολύμοις»
11 ^η Αυγούστου	Μνήμη των Εγκαινίων τού Ναού τής επωνομαζομένης Θεοτόκου Ελεούσης
14 ^η Αυγούστου	Η κυρίως Προεόρτιος ημέρα
15 ^η Αυγούστου	Η Κυριώνυμος ημέρα της Εορτής
16 ^η - 23 ^η Αυγούστου	Μεθέορτος περίοδος
16 ^η Αυγούστου	Η εν τω Ναώ τής Ζωοδόχου Πηγής εξάντλησις του αγιασμού και αύθις ανάβλησις
17 ^η Αυγούστου	Σύναξις της Υπεραγίας Θεοτόκου εν τοις Αρματίου
22 ^α Αυγούστου	Σύναξις της Υπεραγίας Θεοτόκου εν τω Πυρσώ της Ευρυτανίας
23 ^η Αυγούστου	Απόδοσις τής Εορτής
28 ^η Αυγούστου	Απόδοσις τής Εορτής εν Αγίω Όρει
31 ^η Αυγούστου	Μνήμη τής Ανακαινίσεως τού Ναού τής Θεοτόκου «εν τω Νεωρίω»
31 ^η Αυγούστου	Προσκύνησις τής Τιμίας Ζώνης τής Θεοτόκου

Έως εδώ, λαμπρά... Δυστυχώς, όμως, η συνήθης άγνοια των εσχάτων καιρών περί τα εκκλησιαστικά και, κυρίως, τα θεολογικά ζητήματα, επέτρεψε, αφενός να δημιουργηθούν παρανοήσεις σχετικά με την Εορτή τού Δεκαπενταυγούστου, αφετέρου -το χειρότερο- να παρεισφρήσουν στη λαϊκή φαντασία δοξασίες, οι οποίες πολύ απέχουν από την Ορθόδοξη διδασκαλία. Η κατάσταση αυτή αποπροσανατολίζει το λαό τού Θεού από το ορθό Δόγμα, είναι δε πολύ επικίνδυνη από απόψεως «σωτηριολογικής», καθώς λέμε στη γλώσσα τής θεολογίας, δηλαδή, υποθάλλπει τη σωτηρία του ανθρώπου, διότι -προσοχή- η σωτηρία επιτυγχάνεται μόνο με πίστη στο ορθό Δόγμα.

Περιεχόμενο και θεολογία της Εορτής. Ως γνωστόν, η Εορτή τής 15ης Αυγούστου, κοινώς, λέγεται «Κοίμησις τής Θεοτόκου». Και ορθά μεν περιγράφεται έτσι, αλλά αυτή την ιερώτατη ημέρα δεν είναι αρκετό να ενθυμούμαστε μόνο την Κοίμηση -έστω και «χαρμοσύνης»-. Οφείλουμε να πανηγυρίζουμε την «Μετάσταση τής Θεοτόκου», δηλαδή, την Ανάσταση και την Ανάληψη Της στη Βασιλεία τού Θεού, που πραγματοποιήθηκαν όχι, βεβαίως, με δική Της δύναμη, αλλά διά του υιού Της, Ιησού Χριστού, ο Οποίος παρέλαβε την παναγία ψυχή Της και το πανάμωμο σώμα Της και τα «μετέστησε» στην ευλογημένη Βασιλεία τού Αγίου Τριαδικού Θεού. Εκπληρώθηκε, έτσι, η από αιώνων προφητεία τού Δαβίδ, «Παρέστη η Βασίλισσα εκ δεξιών Σου...». Αλλά, ας μείνουμε λίγο εδώ:

Μερικά χρόνια νωρίτερα από την Κοίμηση τής Θεοτόκου, ο Ιησούς Χριστός -σαράντα ημέρες μετά την Ανάστασή του- ανελήφθη στους Ουρανοούς (στη Βασιλεία Του) και, φέροντας μαζί Του το αναστημένο ανθρώπινο Σώμα Του, «εκάθησε εκ δεξιών τού Πατρός». Αυτό το «εκάθησε», που το μαρτυρούμε στο Σύμβολο της Πίστεως μας, δηλώνει ότι ο Υιός είναι ομοούσιος και ομόθρονος του Πατρός· είναι ο ενανθρωπήσας αίδιος Λόγος τού Θεού· είναι η ενυπόστατος Σοφία τής Παλαιάς Διαθήκης· είναι ο «συν Πατρί και εν Αγίω Πνεύματι» δημιουργός τού σύμπαντος κόσμου, αοράτου και ορατού. Αυτός, που εξύψωσε

την πληγωμένη ανθρώπινη Σάρκα Του στη Βασιλεία Του ως βραβείο νίκης, κατέβηκε -σύμφωνα με τις μαρτυρίες των Ορθοδόξων Πατέρων- στην Κοίμηση τής Παναγίας Μητέρας Του και παρέλαβε την Ψυχή και το σώμα Της. Πώς κατέβηκε; Με συνοδεία αγγελικών δυνάμεων, όπως θα έλθω στα Έσχατα, κατά τη Φρικτή Δευτέρα Παρουσία Του, για να κρίνει «ζώντας και νεκρούς». Κατήλθε -μία μόνη φορά και ποτέ έκτοτε, για κανέναν άλλο-, προς τιμήν της Γυναίκας, στην Οποία οφείλει την ανθρώπινη φύση Του, της Οποίας το αίμα και τη σάρκα δανείστηκε κατά την ενανθρώπησή Του. Ανεκάλεσε, τότε, την παναγία Ψυχή Της από τον Παράδεισο, όπου επί τρεις ημέρες ανέμενε και την αποκατέστησε στο σώμα Της, που παρέλαβε από τον τάφο, εφόσον ως θνητή υπέστη πραγματικό θάνατο. Κατά την αστραπιαία αυτή ένωση, η Θεοτόκος αφθαρτοποιήθηκε και ανέστη (όχι αυτεξουσίως) και ευθύς -όπως θα συμβεί με την ανάσταση των νεκρών στα Έσχατα- παρελήφθη από τον Κύριο στη Βασιλεία Του. Εκεί, τιμητικώς, αξιώθηκε να παρίσταται στα δεξιά Του [να, λοιπόν, το «παρέστη η Βασίλισσα εκ δεξιών Σου...»], όχι όμως καθήμενη, διότι η Θεοτόκος δεν είναι Θεός, αλλά ορθή, σε στάση αιωνίου δεήσεως - πρεσβείας - μεσιτείας υπέρ της σωτηρίας τού σύμπαντος κόσμου. ⁽¹⁾ Σε αυτήν την αδιάλειπτο μεσιτεία τής Μητρός Του, ο Παντοδύναμος «αδυνατεί» να αντισταθεί, για τρεις λόγους: Διότι Την υπερ-αγαπά ως Μητέρα Του, Την υπερ-τιμά ως Υπεραγία και Της είναι χρεώστης, εφόσον Εκείνη Του εδάνεισε το πάναγνο σώμα και αίμα Της. Ως αιώνιος δε χρεώστης προς την Μητέρα Του, ο Κύριος ξεπληρώνει το χρέος Του, επιστρέφοντας, τώρα, το δικό Του Σώμα και Αίμα στην Εκκλησία Του, με την αιωνίως και αδιαλείπτως επαναλαμβανόμενη Θυσία Του «υπέρ τής τού κόσμου σωτηρίας» στο Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Προσοχή· χωρίς συμμετοχή σε αυτό το Μυστήριο κανείς δεν μπορεί να σωθεί, όσο καλός, αγαθός ή ενάρετος κατορθώσει να γίνει, διότι η μετοχή στη Θεία Ευχαριστία εκφράζει πίστη στο ορθό Δόγμα, διά δε της ορθής πίστεως, μόνον, επιτυγχάνεται η σωτηρία.

Αλλά, ως επιστρέψω στα της Εορτής. Σύμφωνα, λοιπόν, με την πίστη της Εκκλησίας, κατά την 15η Αυγούστου εορτάζεται η Μετάσταση, δηλαδή, η Ανάσταση και Ανάληψη της Θεοτόκου. Γι' αυτό η Εορτή χαρακτηρίζεται ως «Πάσχα του Καλοκαιριού». Πάσχα (= διάβαση) χωρίς Ανάσταση δεν υπάρχει. Ο χαρακτηρισμός είναι θεολογικός και όχι πολιτιστικός [ότι τάχα, πανηγυρίζουμε, γιατί μαζεύονται οι ξενιτεμένοι στα χωριά τους και ανταμώνουν οι οικογένειες]. Αν όλος αυτός ο εορτασμός γίνεται για έναν θάνατο, την Κοίμηση της Θεοτόκου, το πράγμα δεν είναι παράλογο; Ποιος ποτέ πανηγυρίζει για την απώλεια; Η Εκκλησία πανηγυρίζει την Ανάσταση και Ανάληψη της Θεοτόκου, διότι Εκείνη είναι ο πρώτος άνθρωπος -και μόνος, προς το παρόν, μετά τον Θεάνθρωπο- στη Βασιλεία των Ουρανών. Αν, όμως, η ταπεινή κόρη της Ναζαρέτ κατόρθωσε να κάνει την υπέρβαση, μπορεί όλη η ανθρωπότητα να επιτύχει το ίδιο, εν Χριστώ Ιησού, διά της μεσιτείας τής Παναγίας Μητρός Του.

¹ Ας μου επιτραπεί, στο σημείο αυτό να σημειώσω, ότι όποιος επιθυμεί να έχει περισσότερες θεολογικές μαρτυρίες για το γεγονός της Μεταστάσεως τής Θεοτόκου, βασισμένες και τεκμηριωμένες στην υμνογραφία της Εορτής, δηλαδή, στους αγίους υμνογράφους Πατέρες, οι οποίοι έπλεξαν με ύμνους το θεολογικό εγκώμιο της Αναστάσεως και Αναλήψεως της Παναγίας μας, μπορεί να ανατρέξει σε ειδική μελέτη μου, δημοσιευμένη στο τεύχος 2356 [Ιούλιος - Αύγουστος 2015] της Δίμηνης Έκδοσης «ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ», της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού, σελ. 4 - 6· εδώ δεν είναι δυνατό να μεταφερθούν όλα τα στοιχεία επί του θέματος, που συγκεντρώθηκαν εκεί.

Και γιατί οι Πατέρες δεν μιλούν για Ανάσταση, αλλά για Μετάσταση; Η Εκκλησία χειρίστηκε με διακριτικότητα το γεγονός [όπως σιωπηρός και διακριτικός ήταν ο βίος της Θεοτόκου επί γης], φοβούμενη μήπως δημιουργηθεί πειρασμός στους πιστούς και θεωρήσουν, ότι η Θεοτόκος ανέστη αυτεξουσίως ως Θεός. Φανερώνει το μυστήριο και δεν το παρασιωπά, αλλά με διάκριση. Διακηρύσσει την ανθρωπίνη φύση της Μαρίας, διδάσκει ότι έφερε έως την σπιγμή τού Ευαγγελισμού Της το προπατορικό αμάρτημα, όπως όλοι οι θνητοί, προβάλλει τον πανάγιο βίο Της επί γης, βίο μεγίστης χαράς και μεγίστου πόνου και, εν τέλει, πανηγυρίζει σύσσωμη την Μετάστασή της. Προσοχή, τώρα. Όποιος δεν αναγνωρίζει και δεν ομολογεί την Μετάσταση της Θεοτόκου ως Ανάσταση και Ανάληψη Της στη Βασιλεία των Ουρανών αστοχεί θεολογικά και υπολείπεται στην πίστη, με επώδυνες συνέπειες στον αγώνα του για σωτηρία.

Εφόσον η Μετάσταση έγινε το αργότερο τρεις ημέρες μετά την Κοίμηση, άρα η τελευταία πρέπει να τοποθετείται χρονικά ωρύτερα από την 15η Αυγούστου, άρα και η 23η του αυτού μηνός δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται ως «εννιάμερα» της Θεοτόκου. Πρόκειται για λαϊκό θρυλούμενο, αποτέλεσμα των πανανοήσεων και της θεολογικής άγνοιας, για τα οποία έκανα λόγο ευθύς στην αρχή. Μα, τα «εννιάμερα» προϋποθέτουν πένθος, ενώ όλη η μεθέορτος περίοδος είναι χαρμόσυνη και πανηγυρική και δεν είναι τίποτε, μα τίποτε, άλλο από οκτώ ημέρες χαρμόσυνου απόηχου μετά την κυριώνυμο ημέρα. Κατά δε την τελευταία από αυτές ολοκληρώνεται ο εορτασμός, σύμφωνα με τα λειτουργικά έθνη της Εκκλησίας, με την ημέρα της Αποδόσεως της Εορτής [Όλες οι εορτές της Εκκλησίας, μικρές και μεγάλες, έχουν Απόδοση. Όσο μεγαλύτερη είναι η εορτή, τόσο μακρύτερη είναι η μεθέορτος περίοδος, έως την ημέρα της Αποδόσεως.]

Τελετουργία του Δεκαπενταυγούστου. Στο δεύτερο μέρος αυτού του, ομολογουμένως, εκτενούς κειμένου, ας μου επιτραπεί η αναφορά σε ένα φλέγον τελετουργικής και λειτουργιολογικής φύσεως ζήτημα, που αφορά την Εορτή, το οποίο δημιουργεί διχογνωμίες στο πλήρωμα της Εκκλησίας, τόσο μεταξύ του λαού, όσο και μεταξύ ιερού Κλήρου και Ιεροψαλτών.

Τα τελευταία χρόνια, σε όλο σχεδόν τον ελληνικό χώρο -και όχι μόνο-, ολοένα περισσότερο, γινόμαστε μάρτυρες μιας νεοφανούς σχεπικά Ακολουθίας, η οποία, από μεν τα τελετουργούμενα, χαρακτηρίζεται ως «Επιτάφιος της Παναγίας», από δε τα ψαλλόμενα, ως «Επιτάφιος θρήνος της Παναγίας» ή «Εγκώμια της Παναγίας». Πρόκειται για μία ιεροσολυμιτικής προέλευσης εξωλατρευτική τελετουργία, η οποία ετελείτο στον τάφο της Θεοτόκου στη Γεθσημανή, κατά μίμηση της [επίσης εξωλατρευτικής προελεύσεως] Ακολουθίας τού Επιταφίου Θρήνου της Μεγάλης Παρασκευής προς τον ενταφιασθέντα Ιησού, το γνωστό ως «Η Ζωή εν Τάφω...».

Η Ακολουθία των Εγκωμίων της Θεοτόκου είχε αρχίσει να εισάγεται στην Εκκλησία της Ελλάδος, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, μέσω των νησιωτικών Μητροπόλεων του Αιγαίου, όπως συμπεραίνεται από την 4319/21.04.1865 Εγκύκλιο της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος προς τους Ιεράρχες της, διά της οποίας απαγόρευε την τέλεση της συγκεκριμένης τελετουργίας. Μάλιστα, η Ακολουθία στη συγκεκριμένη Εγκύκλιο χαρακτηρίζεται ως «ασυνήθης και πάντη ξένη..., μήτε εγκεκριμένη, μήδ' ανεγνωρισμένη πούποτε...», ενώ τονίζεται ότι: «Η Εκκλησία εκανόνισεν ανέκαθεν τας ιεράς ακολουθίας τού ενιαυτού, και κατανυκτικώτατά εισι τα εις την Κοίμησιν της υπεραγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου

ψαλλόμενα άσματα, ουδέ ανάγκη ετέρων υπάρχει, και κατά βούλησιν εκάστου πεπονημένων.» [Υπογράφει ο Αθηνών Θεόφιλος.] Εντούτοις, στα 1880 αναγκάζεται να στείλει σχετική Εγκύκλιο και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, απαγορεύοντας «αυστηρώς» την Ακολουθία και απαιτώντας την τήρηση του Τυπικού της Μεγάλης Εκκλησίας από τους Ιερείς και Ιεροψάλτες. Το γεγονός αυτό, στα 1880, αλλά και η σύγχρονή μας τελετουργική πράξη, μαρτυρούν ότι, τελικώς, η τέλεση τής Ακολουθίας των «Εγκωμίων τής Παναγίας» όχι μόνο δεν κατεστάλη, αλλά βαίνει εξαπλούμενη ολόένα και περισσότερο. Σήμερα, σε όλους σχεδόν τους Ναούς, που εορτάζουν την 15η Αυγούστου, τοποθετείται επί ανθοστολισμένου Επιτάφιου εικόνα ή ομοίωμα υπτίας Θεοτόκου επί νεκρικού κρεβατιού, και, μετά το πέρας του Εσπερινού, Κλήρος και Ιεροψάλτες ψάλλουν προ του Κιβωρίου τα Εγκώμια της Παναγίας σε τρεις Στάσεις κατά τα, «Η Ζωή εν Τάφω...», «Άξιόν εστιν...» και «Αι γενεαί πάσαι...» της Μεγάλης Παρασκευής.

Έπειτα από τα παραπάνω ενημερωτικά, ας μου επιτραπεί -και λόγω τής ιδιότητάς μου-, να τοποθετηθώ σύντομα και αμερόληπτα επί του θέματος, επιθυμώντας μόνο να συμβάλω στη συζήτηση που έχει ξεσπάσει ως ψίθυρος. Ευθύς δε εξαρχής, βεβαιώνω όποιον διαβάζει το παρόν κείμενο, ότι ΔΕΝ επιθυμώ την κατάργηση τής συγκεκριμένης τελετουργίας, αλλά -ακόμη και αν κάποιος το επιθυμούν-, ΔΕΝ πιστεύω, ότι μπορούμε, πλέον, να την καταργήσουμε.

Όντως, ο Επιτάφιος της Θεοτόκου είναι νεοφανείσα Ακολουθία, μη προβλεπόμενη από τις τυπικο-τελετουργικές διατάξεις τής έκπαλαι Θείας Λατρείας τής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Όμως, η Εκκλησία ως ζωντανός οργανισμός, επεκτεινόμενος εις τον αιώνα, διαρκώς γεννά, αναμορφώνει κι εξελίσσεται. Οφείλει να φυλάξει και να διασφαλίσει αναλλοίωτο το Δόγμα, αλλά έχει δικαίωμα και ανάγκη να προσαρμόζεται στους καιρούς, χωρίς, βεβαίως, να πέφτει στην παγίδα τής εκκοσμίκευσης. Το Σώμα της Εκκλησίας, Κλήρος και λαός, εφόσον είναι ενωμένο με την Κεφαλή του, τον Ιησού Χριστό, έχει, εν Αγία Πνεύματι, αλάνθαστο κριτήριο αποδοχής ή αποβολής -διά τής λήθης, στο πέραςμα τού χρόνου- κάθε νέου στοιχείου. Οι ακραίοι παραδοσιακοί και οι ακραίοι νεωτεριστές είναι εκ των πραγμάτων καταδικασμένοι. Διά των συγκρούσεών τους δεν επιτυγχάνουν τίποτε άλλο, παρά να επικρατεί, τελικά, η μέση, η βασιλική οδός, ο Ιησούς Χριστός, ο Οποίος είναι η μόνη Οδός και Αλήθεια. Τί κι αν είναι νεοφανείσα τελετουργία ο Επιτάφιος της Θεοτόκου; Διακόσια χρόνια τώρα, ούτε οι δίκαιοι και δικαιολογημένοι Εγκύκλιοι, από τη μιά, ούτε οι ακραίοι συντηρητικοί, από την άλλη, κατόρθωσαν να περιορίσουν τη διάδοσή της. Ο λαός αγαπά να υμνεί την Κυρία Θεοτόκο. Άλλωστε, πόσες και πόσες νέες Ακολουθίες για νεομάρτυρες ή νεοφανείς Αγίους δεν έχουν ενσωματωθεί στη Θεία Λατρεία μας, μερικές εξ αυτών ακόμη και «κακόζηλες», όπως χαρακτηρίζονται επιστημονικώς οι όχι και τόσο επιτυχημένες απόπειρες σύνθεσης ύμνων ή Ακολουθιών; Θα υπενθυμίσω τα νεοφανή έθη τής περιφοράς τού Εσταυρωμένου το βράδυ τής Μεγάλης Πέμπτης ή του μεγάλου τρισδιάστατου Τιμού Σταυρού στις εορτές της Σταυροπροσκυνήσεως, που στο πέραςμα των χρόνων έχουν γίνει αποδεκτά τελετουργικά στοιχεία και απαιτητά από το Πλήρωμα τής Εκκλησίας. Ας μην ξεχνάμε και τούτο: τα Ιεροσόλυμα, απ' όπου προέρχεται ο Επιτάφιος της Παναγίας, έπαιξαν ανέκαθεν σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση του Τυπικού της χριστιανικής λατρείας.

Εντούτοις, στον «Επιτάφιο της Παναγίας» υπάρχουν αιχμές, οι οποίες προκαλούν και πρέπει η Εκκλησία να τις προσέξει:

α. Ποιοι είναι οι πραγματικοί λόγοι, εξαιτίας των οποίων πολλαπλασιάζονται κατ' έτος οι Επιτάφιοι Θρήνοι για την Κοίμηση της Θεοτόκου; Είναι, ευλάβεια, πένθος ή επιδειξιμανία ορισμένων κληρικών με αποκάλυπτο στόχο την άγρα μεγαλύτερου εκκλησιάσματος κατά την πανήγυρη; Μόνο η ευλάβεια, το φιλακόλουθο πνεύμα, η πυρπόληση της καρδιάς από θείο ζήλο και αγάπη για τη Θεοτόκο μπορούν να αποτελούν αγαθά κίνητρα. Τα λοιπά είναι εκ του πονηρού, ακόμη και ο ζήλος χωρίς επίγνωση.

β. Η κατασκευή τρισδιάστατων παραστάσεων της Κοιμήσεως και η έκθεσή τους για προσκύνηση από τους πιστούς σε ύπτια ή ακόμη και όρθια θέση, δεν είναι αποδεκτή για τα Ορθόδοξα δεδομένα απεικόνιση. Η Ορθόδοξη αγιογραφία γνωρίζει δύο μόνο διαστάσεις, διαφοροποιούμενη, έτσι, από την Δύση. Αυτό είναι θέμα με βαθύτατες θεολογικές προεκτάσεις και συμβολισμούς, που δεν είναι του παρόντος. Ορθότερη λύση παράστασης της Κοιμήσεως για προσκύνηση στο εσωτερικό του Κουβουκλίου είναι ο παραδοσιακός κεντητός, αγιογραφημένος επί υφάσματος ή έστω σταμπωτός Επιτάφιος. Αυτό είναι ένα στοιχείο, το οποίο πρέπει να προσεχθεί, ώστε «και τούτο ποιήσαι, κακείνο μη αφιέναι».

γ. Είναι σύνηθες, λόγω της απομάκρυνσης από τη γλώσσα των αρχαίων εκκλησιαστικών υμνογράφων, οι νεώτερες συνθέσεις ύμνων και Ακολουθιών να στερούνται των υψιπετών λόγων και των βαθέων νοημάτων εκείνων. Πολλές είναι άτεχνες και «κακόζηλες». Η συγκεκριμένη υμνογραφική προσπάθεια του «Επιταφίου της Παναγίας» έχει σοβαρά ποιητικά και εκφραστικά λάθη, εύκολα αντιληπτά. Οφείλουν οι αρμόδιες Συνοδικές Επιτροπές, επί θεμάτων Λατρείας, υμνογραφίας και Ψαλτικής Τέχνης, να ελέγξουν και αποκαταστήσουν την εκφραστική και νοηματική αρτιότητα των Εγκωμίων και των λοιπών ύμνων της εν λόγω Ακολουθίας και να την παραδώσουν εγκεκριμένη υπό της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, μάλιστα, με σαφείς οδηγίες για τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο τελέσεώς της.

δ. Σοβαρό πρόβλημα του «Επιταφίου Θρήνου της Θεοτόκου» αποτελεί το γεγονός, ότι δεν είναι εγκλιματισμένος σε ένα προπαρασκευαστικό λειτουργικό πλαίσιο, όπως τα Εγκώμια της Μεγάλης Παρασκευής. Στην τελευταία, έχει προηγηθεί μία ολόκληρη σχεδόν εβδομάδα εγκλιματισμού των πιστών στην πορεία του Θεανθρώπου προς το Πάθος, με επάλληλες αφηγήσεις και διαρκή υπενθύμιση των γεγονότων. Έτσι, έπεται αυθόρμητος και πηγαίος θρήνος, μάλιστα, όχι μόνο για την Σταύρωση και την Ταφή του Κυρίου, αλλά κυρίως για το Πάθος που προηγήθηκε και την αχαριστία του λαού Του. Αντιθέτως, η εορτή της Κοιμήσεως έρχεται σχεδόν αναπάντεχα μέσα στον Αύγουστο. Προηγούνται μεν οι Παρακλήσεις προς το σεπτό πρόσωπο της Θεομήτορος, αλλά το όλο κλίμα του καλοκαιριού, οι διακοπές, τα «μπάνια του λαού», ο καταγιγισμός πολιτιστικών και λοιπών μουσικοχορευτικών εκδηλώσεων, που καταλήγουν σε πανηγυρισμούς και γλέντια [λέγοντάς το κομμά], κάθε άλλο, παρά προετοιμάζουν τους ελάχιστους πιστούς, που τις παρακολουθούν, για το «θάνατο» προσφιλέστατου προσώπου. Φθάνει, λοιπόν, ο Εσπερινός της Εορτής, την 14η Αυγούστου, ο οποίος κοσμεύεται με ανεπανάληπτα από ποιητικής και μουσικής επόψεως τροπάρια, εμβολίζεται με τα νεωτερικά και λαϊκότροπα μέλη των επείσακτων Εγκωμίων, φορτώνεται ασκόπως σε χρονική διάρκεια υπό καιρικές συνθήκες βρασμού, και ο λαός [του Θεού], που

εθιμικά τω τρόπω συρρέει στους πανηγυρίζοντες Ναούς από κοινωνική υποχρέωση και για να ορμήσει ως μακροχρόνια άσιτος στον «άρτο» τās Αρτοκλασίας, καλείται να θρηνήσει για την Κοίμηση τής Θεοτόκου. Πόσο παράταιρα είναι όλα αυτά. Τολμώ να τα χαρακτηρίσω ως τον ορισμό του φολκλόρ ή του «ΚΙΤΣ», αλλά κινδυνεύω να φανώ βλάσφημος και θεομπαίχτης.

ε. Και κλείνω με το σημαντικότερο. Μετά την Ανάσταση τού Κυρίου η Εκκλησία δεν Ξαναθρήνησε για τον θάνατο. Πλέον, θρήνος για τον θάνατο δε νοείται εντός της Εκκλησίας του Χριστού. Ο εορτασμός των Αγίων μας, που τελείται κατά την ημέρα του θανάτου τους, είναι πανήγυρις, όχι θρήνος, παρότι κανένας από τους Αγίους μας δεν έχει αξιωθεί την τιμή, ακόμη, να εισέλθω στη Βασιλεία του Θεού. Ανέπτυξα παραπάνω με τόση λεπτομέρεια τη θεολογία της Μεταστάσεως τής Θεοτόκου, για να καταλήξω εδώ σε αυτό: Η εορτή της Μεταστάσεως κατά την 15η Αυγούστου δεν είναι ημέρα θρήνων, αλλά λαμπράς, λαμπροτάτης πανηγύρεως. Είναι ημέρα αναστάσιμη, γι' αυτό είναι το «Πάσχα τού Καλοκαιριού». Δεν συνάδει ο θρήνος κατά την ημέρα αυτή. Πώς ζητούμε από το λαό του Θεού να μη θρηνεί στις κηδέες των οικείων προσώπων του και, εμείς οι ίδιοι τον προτρέπουμε να θρηνήσει για την Μετάσταση της Θεοτόκου; Εκείνης επέστρεψε ο γιος, ο θριαμβευτής του θανάτου, για να την παραλάβει στη Βασιλεία Του -πόση χαρά θα νοιώθει έκτοτε!- κι εμείς θρηνούμε; Για ποιο πράγμα; Που έχουμε τη Θεοτόκο «πρεσβεία θερμή και τείχος απροσμάχητον»; Που έχουμε εκπρόσωπο γνήσιο του ανθρώπινου γένους μέσα στη Δόξα τής Βασιλείας τού Αγίου Τριαδικού Θεού, πλάι στον Υιό, την Παναγία Μητέρα Του ως μεσίτρια Θεού και ανθρώπων; Που έχουμε δωρεάν, ανοικτή και αδιάκοπη «σύνδεση» και «επικοινωνία» με τον Κύριο διά της Μητρός Του, καθ' όλο τον χρόνο της ζωής μας; Γιατί θρηνούμε; Πόσο ακατήχητος είναι ο λαός του Θεού! Πόσο μετήλλαξε ο πονηρός το άσπρο σε μαύρο και καμαρώνει να βλέπει τους πιστούς να θρηνούν, ως δαίμονες, γι' αυτό που απεργάζεται τη σωτηρία τους;

Ναι, αλλά τί πρέπει να γίνει με την Ακολουθία του Επιταφίου, για την οποία έγραφα στην αρχή ότι ΔΕΝ επιθυμώ την κατάργησή της και ΔΕΝ πιστεύω, ότι μπορούμε, πλέον, να την καταργήσουμε; Θεωρώ, ότι η Ακολουθία αυτή θα πρέπει να μεταφερθεί τρεις ημέρες νωρίτερα, στην 13η Αυγούστου, τότε που τελείται Μικρός Εσπερινός και η τελευταία Παράκληση και, είτε να επισυνάπτεται σε αυτές τις Ακολουθίες, που είναι μικρότερες και προπαρασκευαστικές, είτε να τελείται μικρά Αγρυπνία το βράδυ της ίδιας ημέρας, στην οποία να ψάλλονται άνετα τα Εγκώμια και να κατηχείται το πλήρωμα της Εκκλησίας για τη μεγάλη, τη λαμπρή ανάσταση που θα συντελεστεί στις 15 Αυγούστου, ανάσταση της Θεομήτορος, ανάσταση του λαού τού Θεού, αλλά και προσωπική ανάσταση όλων όσων ελπίζουν και επιζητούν τη μεσιτεία τής Παναγίας μας.

Με το καλό να εορτάσουμε και του χρόνου.

Βόλος, 13 Αυγούστου 2017

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το άρθρο εστάλη στην ημερήσια εφημερίδα της Μαγνησίας «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» και αναμένεται δημοσίευσή του την Τετάρτη 23 Αυγούστου, ημέρα Αποδόσεως της εορτής της Μεταστάσεως.